

Musibetlerin Kader Açısından Bazı Hikmetleri

Musibet, hedefine isabet eden mermi gibi, insana şiddetle dokunan hadise ve felakettir.

Eflatun; “Musibetler Allah’ın oku, hedef ise insandır, nereye kaçacaksınız.” demiştir. Hz. Ali (r.a) bu söze **“Fefirrû ilallah”** Allah’a kaçacaksınız.” diye cevap vermiştir.

Bir ayette mealen şöyle buyrulur:

"Andolsun ki, sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele."⁶⁹

Nimetler, Allah’ın lütuf ve keremi olduğu gibi, musibetler de Allah’ın ilmi ezelisinde veya Levh-i Mahfuz'da yazılmış bir takdiridir.

Bir ayette mealen şöyle buyrulmaktadır:

"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah’a göre kolaydır."

"Böylece elinizden çıkana üzülmeysiniz ve Allah’ın size verdiği nimetlerle şıarmayasınız. Çünkü Allah, kendini beğenip böbürlenen kimseleri sevmez."⁷⁰

Bu ayetten de anlaşıldığı gibi, takdir olunan musibetten kaçınmak mümkün değildir. O yazılmış ise, mutlaka başa gelir. Başa gelen musibetlerde kadere iman, kalbe kuvvet ve metanet verir; gerek acı ve gerek tatlı hadiseler karşısında insan sarsılmaz, kaybettiği dünya nimetlerinden dolayı fazla gam ve keder çekmez.

Gelen her musibetin yazılı olduğuna imanı olan ve kalpleri Allah’a bağlı kimseler, musibetlerden mütesir olsalar da kendilerini kaybetmez ve şaşırmazlar. Ne gamın ızdırabına ne de sevincin gurur ve heyecanına kapılırlar. Hepsinin Cenab-ı Hakk’tan geldiğini ve onlarda nice gizli hikmetlerin bulunduğunu düşünerek, her iki halde de gönüllerini Allah’ın mağfiret ve rızasına bağlayıp, kulluk vazifelerini yerine getirirler.

Allah'ın takdiri böyle imiş diyerek teselli bulur, metanetlerini muhafaza ederler.

Onun için sabır ve tahammül zarûrîdir. Peygamber Efendimiz (sav): **“Asıl sabır, musibetin ilk anında olanıdır.”** buyurmuşlardır.

Bediüzzaman Hazretleri de şöyle buyurur:

*“**Ve sabırsızlık ise Allah'tan şikâyeti tazammun eder. Ve ef'alini tenkid ve rahmetini ittiham ve hikmetini beğenmemek çıkar. Evet, musibetin darbesine karşı şekva suretiyle elbette âciz ve zâif insan ağlar; fakat şekva ona olmalı, ondan olmamalı. Hazret-i Yakub Aleyhisselâmın 'Ben derdimi de üzüntümü de ancak Allah'a şikâyet ederim.'**71 demesi gibi olmalı. Yani: Musibeti Allah'a şekva etmeli, yoksa Allah'ı insanlara şekva eder gibi, 'Eyvah! Of!' deyip, 'Ben ne ettim ki, bu başıma geldi.' diyerek, âciz insanların rikkatini tahrik etmek zarardır, manasızdır.”*72

Hayatın çeşitli safhalarında insanların marûz kaldığı belâ ve musibetlerin altında, insan idrakinin kavramaktan âciz olduğu birçok hikmetler gizlidir. Nitekim Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'inde şöyle buyurmaktadır:

“İhtimal ki, hoşlanmadığınız bir şey sizin iyiliğinizdir ve ihtimal ki, sevdiğiniz birşey sizin kötülüğünüzdür. Siz bilmezsiniz, Allah bilir.”73

Belâ ve musibetlerin takdirinde kader, gerçek sebeplere bakar, ona göre hükmeder. Onların arkasında nice rahmet, adalet ve inâyet gizlidir. Söz konusu sebeplerden beş tanesine kısaca işaret edelim:

1) Bazı musibetler, kulların geçmişteki hatalarının neticesidir. Bu musibetler tamamen insanların ihmallerinden, hata ve kusurlarından doğmaktadır: Gerekli tedbirleri almayan kimsenin hastalanması gibi.

2) Bir kısım musibetler, gelecek belâları def eder veya onların şiddetlerini kırar. Büyük musibetlerin önüne set olan bu gibi musibetler, gerçekte Cenâb-ı Hakk'ın bir ihsanıdır.

3) Musibetler hayatı yeknesaklıktan kurtarmakla nimetlerin takdirine vesile olur; insanı mânen terakki ve tekâmül ettirir. Yâni, musibetler sıhhatin önemini ve nimetlerin kıymetini insanlara fiilen ders verir.

4) Bu dünya imtihanının bir ciheti de insanların takdir-i ilâhiyyeye rıza ve teslimiyet derecelerinin ölçülmesidir. Bu ise belâ ve musibetlerin vücudunu iktiza eder.

Bir kısım musibetler de ihtar-ı Rabbanidir. Bu tür musibete maruz kalan bir insan, bunu Cenab-ı Hakk'ın bir ihtarını olarak idrak edip, hemen o hatasından dönmeli ve tövbe etmelidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır:

"Allah bir kuluna hayır murad ederse, ona dünyada peşinen bir musibet, meşakkat verir."

Bu hadîs-i şeriften, her bir musibetin altında Erhamürrahimîn olan Rabbü'l-âlemîn'in inâyetinin çok tatlı meyveleri bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple bizler musibetleri sabır ve şükür ile karşılamak, acimizi ve zaafımızı düşünüp dergâh-ı ilâhîye'ye iltica etmekle mükellefiz.

Musibetleri rıza ile karşılamak, Allah-u Teâlâ'nın rızasını kazanmanın önemli bir vesilesidir. Bir kul o rızaya nâil olma şerefine ererse, çektiği meşakkatler ve uğradığı musibetler hiç hükmünde kalır.

İbn-i Abbas'tan rivâyet edilen bir hadîs-i şeriflerinde Fahr-i Kâinat Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

Cenâb-ı Hakk'ın Levh-i Mahfûz'da, önce yazdıklarından biri de şudur:

"Ben bir Allah'ım ki, benden başka ibâdete müstehak kimse yoktur. Muhammed benim resûlümdür. Bir kimse benim verdiğim hükümlere razı olur, belâlarımın sabır, nimetlerime şükrederse, onu siddikler defterine yazarım. Kıyâmet gününde siddiklerle haşrederim. Bir kimse, benim verdiğim hükümleri benimsemez, belâlarımın sabretmez, nimetlerime de şükretmezse benim kapımdan başka bir kapı arasın."

5) Musibetler günahlara keffâret olur, hâlis kulların da makamlarını yükseltir. Bu nokta ile ilgili olarak Hz. Aişe'den (r.a.) rivâyet edilen bir hadîs-i şerifi takdim edelim:

"Mü'mine gelen her musibetle, hattâ bir diken batmasıyla da Allah onun hatalarını döker."

Bir diken batmasının dahi mü'minin günahlarından bir kısmını döktüğü dikkate alındığında diğer hastalık ve musibetlerin ne kadar büyük rahmet ve inâyetlere vesile olacağı anlaşılır.

Yine Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) oğlu vefat eden Hz. Muâz'a (r.a.) yazdığı taziye mektubunun bir bölümünde şöyle buyurmaktadır:

"Senin bu oğlun Allah'ın sana güzel bir hibesi idi. Cenâb-ı Hak onunla bir zaman seni ferahlandırdı, sürûrlandırdı. Sonra onu aldı ve büyük bir sevap verdi. Şu şartla ki sabreder ve o sevabı hesaba katarsan..."

Mektubun devamında, **"Yâ Muâz, Allah sana hem oğlunun ölmesi hem de sevaptan mahrum olmak gibi iki musibeti birden vermesin."** ifâdesi yer almaktadır.

Bu noktada bir hakikate işaret edelim:

"Bir şeyin neticesi ne kadar yüksek ve kıymetli ise, yolu o nisbette çetin olur." kaidesince, Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanına erişmenin, Cehennem'den kurtulup Cennet'e liyakat kazanmanın yolu da elbette çetin olacaktır. Bu sırladır ki, belâ ve musibetlerin en büyüğü ve en şiddetlileri başta peygamberlere, sonra iman ve tahammül güçleri nisbetinde diğer kâmil kullara gelmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilen ve kaderin gerçek sebeplere baktığını bizlere ders veren bir kıssayı dikkatinize sunmak istiyorum:

Kur'ân-ı Kerîm'de bizim ibret almamız için nakledilen kıssalardan birisi de, Hz. Mûsâ (a.s.) ile Hz. Hızır'ın (a.s.) hikmetlerle dolu olan seyahatleridir:

Hızır (a.s.), ilm-i ledünnî'sinden istifade etmek niyetiyle Hz. Hızır (a.s.) ile arkadaşlık etmeyi Cenâb-ı Hakk'tan niyaz eder. Bu niyazın kabulüyle, Hz. Hızır (a.s.) ile buluştuklarında, Hz. Hızır (a.s.) kendisine, yaptığı şeyler hakkında hiçbir soru sormamasını, şart koşar. Anlaşarak yola çıkarlar. Bir gemiye bindiklerinde Hz. Hızır (a.s.) gemiyi deler. Bunun üzerine Hz. Musâ (a.s.) dayanamayarak itiraz eder. Hz. Hızır (a.s.) ise anlaşmalarını hatırlatır ve bir açıklamada bulunmaz. İkinci olarak, Hz. Hızır (a.s.) karşılaştıkları bir erkek çocuğu öldürür. Hz. Musâ'nın (a.s.) buna da itiraz etmesi ve hikmetini sorması üzerine, Hz. Hızır (a.s.) artık arkadaşlıklarının bitme noktasına geldiğini söyler. Bunun üzerine Hz. Musâ (a.s.) artık soru sormayacağını söyler ve seyahatlerine devam ederler. Vardıkları bir kasabada ahaliden yiyecek isterler. Hiç kimse onları misafir etmez. Hz. Hızır (a.s.) ise, o kasabada yıkılmak

üzere olan bir duvarı doğrultur. Hz. Musâ'nın (a.s.) buna da dayanamayarak duvarı hem de ücretsiz olarak tamir etmesinin sebebini sormasıyla arkadaşlıkları sona erer. Hz. Hızır (a.s.) arkadaşlığın nihayete erdiği bu noktada, önceki üç hâdisenin hikmetlerini Hz. Musâ'ya (a.s.) şöyle anlatır:

*"Gemi, denizde çalışan birkaç yoksula aitti. O gemiyi kusurlu kılmak istedim. Çünkü peşlerinde her sağlam gemiye el koyan bir hükümdar vardı. Oğlana gelince, onun annesi ve babası inanmış kimselerdi. Çocuğun onları azdirmasından ve inkâra sürüklemesinden korkmuştuk. İstedik ki onların Rabbi o çocuktan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birisini versin. Duvar ise, şehirde iki yetim erkek çocuğa aittir. Duvarın altında onların bir hazinesi vardı. Babaları da sâlih bir kimse idi. Rabbin onların erginlik çağına ulaşmasını ve Rabbinden bir rahmet olarak hazinelerini çıkarmalarını diledi. Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte, dayanamadığın işlerin iç yüzleri budur."*74

Bizler irademiz dışında başımıza gelen hâdiselere, uğradığımız belâ ve musibetlere bu kıssanın dürbünüyle bakmalıyız. Her hâdiseyi Hz. Hızır'ın (a.s.) eli gibi bilmeli, altındaki rahmet ve inâyete iman nûruyla nazar etmeliyiz. Onun gemi delmesinde geminin kurtuluşu gizli olduğu, öldürmesinden hayat fışkırdığı gibi her bir musibet altında da mutlaka Allah'ın rahmetinin bir cilvesi ve hikmetinin bir sırrı bulunduğunu kabul etmeliyiz.

Cenâb-ı Hakk'tan gelen her musibeti bir iltifat sayan, her dertte derman arayan, çekirdeğin parçalanmakla ağaç olması misâli, her yokluğun varlığa açılan bir kapı olduğunu anlayan insan bu kıssanın sırrına ermiş demektir. Bu hâl, mü'min için hem Rabbinin rızasını kazanmaya vesile hem de bu dünyada bir huzur ve sürûr kaynağıdır.

Konumuzla alakalı olmasından dolayı şu hatıramı da nakletmek istiyorum:

Bir gün yanıma iki üniversite talebesi geldi. Bunlardan birisi gayet uzun boylu, diğeri ise çok kısa boylu ve sırtında bir kamburu olan bir gençti..

Uzun boylu olan genç,

— *Hocam size bir sorumuz var*, dedi. Ben de

— Buyurun, dedim.

— *Cenab-ı Hak adil midir*, diye sordu. Ben de:

— **Adalet güzel bir sıfat olduğuna göre, bütün güzel sıfatlar gibi bu sıfatın**

da kemali Allah'ta bulunur. Adaletin kemali Allah'ta olmazsa kimde olur, dedim.

Bunun üzerine genç:

— *Madem Allah adildir, neden bazı insanları, toplum içerisinde utanç duyacakları bir vaziyette yaratmıştır,* dedi.

— **Anladım ki, sen yanındaki arkadaşın namına konuşuyorsun. Öyle değil mi?** O da,

— *Evet,* dedi.

Bunun üzerine kısa boylu olan arkadaşına döndüm ve

— **Boyun ne kadar,** diye sordum.

— *Bir metre otuz beş santim,* dedi. Diğerine de aynı soruyu sordum. O da,

— *Bir metre seksen beş santim,* dedi.

— **Peki sen bu boyundan razı mısın,** dedim.

— *Razıyım,* dedi

Bu sefer kısa boylu olana,

— **Sen de boyundan razı mısın,** diye sordum.

— *Böyle olmayı istemezdim,* dedi.

— **Peki dedim, Allah'tan bir metre seksen beş santim boy alacağın vardı da Allah elli santimini kesti mi?**

Böyle bir cevap karşısında şaşırıp kaldılar. Ben şöyle devam ettim:

— **Hem hakkın olan elli santimi kesmiş, hem de istemediğin halde sırtına bir kambur yüklemiş öyle mi?** Bu sözüm üzerine iyice mahcup oldular.

Boyu kısa olan arkadaşına şöyle dedim:

— **İnsan daima kendinden aşağı olana bakmalıdır, tâ ki şekva yerine şükretsın.** Mesela boyu bir metre olana bakarsanız daha huzurlu olursunuz. Evet boyunuz kısa ama Cenab-ı Hakk'ın size bahsettiği diğer nimetleri, mesela başta insan olmanızı, akıllı olmanızı, görmenizi, işitmenizi, konuşmanızı ve sayılamayacak daha nice nimetlere mazhar olmanızı niçin hesaba katmıyorsunuz?

Efendiler, şunu iyi bilip iman etmemiz lazımdır ki, **Cenab-ı Hakk'ın üzerine hiçbir şey vacip değildir.** Yani Allah kimseye vermek zorunda değildir. Allah kimseye borçlu değil, kimse de ondan alacaklı değil. Kimsenin ondan mütehakkimane isteme hakkı yoktur. Mahlûkatına her ne ikram ve ihsan buyurmuşsa kemal-i keremindedir. Mahlûkatın onda zerre kadar bir hakkı yoktur ki, bir hak dava edebilsinler. Çünkü bütün mevcudat, dünya ve ahiret onundur. Zat-ı Kibriya mülk ve melekûtunda istediği gibi tasarruf eder ve ediyor. Kimine az, kimine çok verir. Kimini insan, kimini hayvan, kimini ağaç, kimini taş yaratır. Mülkünde ortak ve şeriki yok ki, onun hakkına tecavüz ederek -hâşâ sümme hâşâ- zulmetmiş olsun. Kimine nazar-ı Celal ile kimine nazar-ı Cemal ile tecelli eder. Mutlak irade sahibidir. Onun işlerinden sual olunmaz. Şu halde insanların ona karşı hak dava etmesi nasıl tasavvur olunabilir?!

Cenab-ı Hak senin boyununu kısa yaratmış ve bir de kambur vermiş. Fakat seni insan olarak yaratmış. Deveyi ise hem hayvan olarak yaratmış, hem kambur vermiş, hem de o kambur üzerine bir semer ve semerin üstüne de yük yüklemiş." Sonra latife ile "Sen yine bu haline şükret. Hiç olmazsa sana yük taşıtmıyorlar." dedim. Bu sözüme tebessümle karşılık verdiler.

Konuşmama şöyle devam ettim:

"Sizin bu mantığınıza göre devenin bu suali sizden önce sorması gerekirdi. Hâlbuki onlar kendi hallerinden memnundurlar ve itiraz etmiyorlar. Zaten onların da böyle bir sual sormaya hakları yoktur."

Sonra onlara, memleketlerini sordum. Kayserili olduklarını söylediler. Latifeli bir şekilde "Bu göz açıklığı ancak Kayserililere mahsustur herhalde." deyince, bu latifeme de güldüler.

Sonra onlara Bediüzzaman Hazretlerinin Mektubat adlı eserinden şu kısmı okudum:

"Meselâ madenler diyemezler: **"Niçin nebatî olmadık?"** Şekva edemezler: belki vücud-u madenîye mazhar oldukları için hakları Fâtırına şükrandır. Nebatat niçin hayvan olmadım deyip şekva edemez, belki vücud ile beraber hayata mazhar olduğu için hakkı şükrandır. Hayvan ise niçin insan olmadım diye şikâyet edemez, belki hayat ve vücud ile beraber kıymetdar bir ruh cevheri ona verildiği için, onun üstündeki hakkı, şükrandır. Ve hâkeza kıyas et."

"Ey insan-ı müşteki! Sen madum kalmadın, vücud nimetini giydin, hayatı tattın, camid kalmadın, hayvan olmadın, İslâmiyet nimetini buldun, dalalette kalmadın, sıhhat ve selâmet nimetini gördün ve hâkeza..."

Kadere rıza göstermek kadar sürurlu bir şey yoktur.

Tabiî afetler, musibetler, aksak doğma gibi hadiseler tamamen Allah'ın dilemesiyledir. Şu var ki, Âdil-i Mutlak olan Cenab-ı Hak, dünyadaki en küçük bir sıkıntıyı bile günahlara keffaret saydığı gibi bu şekilde yaratılıştaki noksanlıkların mükâfatını ahirette bilemeyeceğimiz bir şekilde verecektir. Yeter ki, gençliğimizi ubudiyet ve rıza-i ilahi dairesinde geçirmiş olalım.

Siz bana kaderin ızdırarî kısmını soruyorsunuz, ama Levh-i Mahfuzun defterleri benim elimde değil ki size cevap vereyim. Kaza ve kaderin şifresini kim halledebilir ki? Onun anahtarı ne insanın ne de melekût âleminde ki meleklerin elindedir. Oradaki sırları Allah-u Teâlâ'dan başkası bilemez.

Kaza ve kaderin, bizim tarafımızdan bilinmemesi büyük bir rahmettir. Zira birçok şeyler vardır ki, insan onları bilmezse pek rahat ve asude yaşar. Mesela bir adam ne zaman öleceğini ve başına ne gibi felaketler geleceğini bilse, onun için hayatın ne zevki, ne de lezzeti kalır. Bunları bilmediği takdirde dünya ve ahirete şevk ile çalışır.

Cenab-ı Hakk'ın hikmeti çok derindir. Biz bunları bilemeyiz. Sizin boyunuz da 1,85 cm. olsaydı. Belki gurura düşüp dalalete girebilirdin. Belki bu hikmete binaen Yüce Allah seni böyle yaratmıştır. Bu ise senin hakkında daha hayırlıdır.

Mahlûkatın en şerefli ve en mükerremi insandır. Bu insan ise madde ve ruh denilen iki terkipten meydana gelmektedir. Maddeten insanın en kıymetli azası onun kalbidir. Kalbin gıda ve lezzeti ise marifetullah ve muhabbetullahtır. Bu marifet ve muhabbetin anahtarı sana verilen zahirî ve batınî duygularındadır. Hamdolsun onlarda da bir noksanliğin yoktur. İşte senin kâmil bir insan olman bunlardır. Mesela senin gözün olmasaydı, o zaman derdin ki:

“Ya Rab! Benim gözüm olsaydı da kâinatı senin namına seyretseydim.” diye temenni edebilirdin. Demek ki, marifetullah ve muhabbetullah için bütün duygulara sahipsin. O halde hiçbir şikâyet hakkına sahip değilsin.

Senin boyunun kısa ve sırtında da kambur olması ibadetine noksanliğin getirmedeği gibi engel de teşkil etmez ki, sen de muzdarip ve mahcup olasın.

Şu da bir hakikattir ki, insan dünyaya zevk ve sefa için gelmemiştir. Ahireti kazanmak için gelmiştir. Peygamberimizin buyurduğu gibi **“Dünya ahiretin çiftliğidir.”** Çiftlikte ise oyun ve eğlence olmaz. Orada tembellik değil, kazanmak için çalışıp terlemek vardır. Bediüzzaman'ın dediği gibi,

“Bu dünya, dâr-ül hikmettir, dâr-ül hizmettir; dâr-ül ücret ve mükâfat değil. Buradaki a’mal ve hizmetlerin ücretleri cennettir.”

Orada bitmesi ve tükenmesi mümkün olmayan bir saadet ve huzur olduğu gibi Cemâl-i İlâhiyenin müşahede makamı da orasıdır.

Bu anlattıklarımın ve okuduklarımdan sonra memnun ve mesrur bir şekilde yanımızdan ayrıldılar.

Musibet ve hastalıklarda insanların şekvaya hakları yoktur. Bediüzzaman Hazretlerinin dediği gibi;

“Mülk umumen onundur. Sen, hem onun mülküsün, hem memluküsün, hem mülkünde çalışıyorsun.”

“Cenab-ı Hak, insana giydirdiği vücut libasını san’atına mazhar ediyor. İnsanı bir model yapmış, o vücut libasını o model üstünde keser, biçer, tebdil eder, tağyir eder; muhtelif esmasının cilvesini gösterir. Şâfi ismi hastalığı istediği gibi, Rezzak ismi de açlığı iktiza ediyor.”

“Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffi eder, kemal bulur, kuvvet bulur, terakki eder, netice verir, tekemmül eder; vazife-i hayatiyeyi yapar. Yeknesak istirahat döşeğindeki hayat, hayr-ı mahz olan vücuddan ziyade, şerr-i mahz olan ademe yakındır ve ona gider.”

“Şu dâr-ı dünya, meydan-ı imtihandır ve dâr-ı hizmettir; lezzet ve ücret ve mükâfat yeri değildir. Madem dâr-ı hizmettir ve mahall-i ubudiyettir; hastalıklar ve musibetler, dinî olmamak ve sabretmek şartıyla o hizmete ve o ubudiyete çok muvafık oluyor ve kuvvet veriyor. Ve herbir saati, bir gün ibadet hükmüne getirdiğinden şekva değil, şükretmek gerektir.”

“Evet, ibadet iki kısımdır: Bir kısmı müsbet, diğeri menfî. Müsbet kısmı malûmdur. Menfî kısmı ise, hastalıklar ve musibetlerle musibettede za’fını ve aczini hissedip Rabb-ı Rahîmine ilticakârane teveccüh edip, onu düşünüp, ona yalvarıp hâlis bir ubudiyet yapar. Bu ubudiyete riya giremez, hâlistir. Eğer sabretse, musibetin mükâfatını düşünse, şükretse, o vakit herbir saati bir gün ibadet hükmüne geçer. Kısacık ömrü uzun bir ömür olur. Hattâ bir kısmı var ki, bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçer.”75

Dipnotlar:

-
69. *Bakara Suresi, 2/155.*
 70. *Hadid Suresi, 57/ 22-23.*
 71. *Yusuf Suresi, 12/86.*
 72. *Mektubat,*
 73. *Bakara Suresi, 2/216.*
 74. *Kehf Suresi, 18/79-82.*
 75. *Lem'alar.*